

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український державний морський технічний університет
імені адмірала Макарова

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ
"МІКРОЕКОНОМІКА"**

Рекомендовано Методичною радою УДМТУ
як методичні вказівки

Миколаїв 2002

УДК.330.101.542.

Погорєлова О.В., Савченко О.Е. Методичні вказівки ДО вивчення курсу "Мікроекономіка" для студентів економічних спеціальностей. – Миколаїв: УДМТУ, 2002. – 24с.

Кафедра основ економічної теорії

Методичні вказівки складаються з робочого тематичного плану, планів семінарських занять усіх тем курсу, рекомендованої літератури, а також плану самостійної роботи.

Призначені для практичних занять студентів економічних спеціальностей.

Рецензент канд. екон. наук, доц. М.Г. Простяков

© Український державний
морський технічний
університет, 2002
© Видавництво, УДМТ, 2002

ВСТУП

Нормативний навчальний курс "Мікроекономіка" є логічним продовженням навчальної дисципліни "Політична економія". В ньому розглядаються основні проблеми мікроекономічної теорії і теорія поведінки споживача ринку товарів і послуг та формування ринкового попиту; теорія виробництва на основі виробничої функції витрат; взаємодія суб'єктів ринку за умов різних ринкових ситуацій на ринках товарів і факторів виробництва; загальна ефективність конкурентних ринків та інституціональні аспекти ринкового господарства.

Мета дисципліни – сформувати у студентів знання закономірностей поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах, озброїти їх універсальним інструментарієм для прийняття обґрунтованих рішень щодо здійснення суто індивідуального (з погляду даного економічного агента) вибору за обмежених засобів і наявності альтернативних можливостей.

Завдання дисципліни:

запам'ятовування та осмислення понятійного апарату курсу, основних категорій, явищ, закономірностей тощо;

формування цілісного бачення змісту, значення та розуміння логіки взаємозв'язків у відповідній програмній темі;

пошуково-творче переосмислення знань і можливостей їх застосування для розв'язання як традиційно-класичних, так і специфічних проблем.

1. РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Тематичний план дисципліни для денної форми навчання

Назва теми	Кількість годин			
	Всього	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Предмет і метод мікроекономіки	9	2	2	5
Попит і пропозиція. Ринкова рівновага	8	2	2	4
Розділ 1. Теорія поведінки споживача				
Теорія граничної корисності і поведінки споживача	8	2	2	4
Ординалістська теорія поведінки споживача	8	2	2	4
Моделювання поведінки споживача на ринку товарів	8	2	2	4
Розділ 2. Теорія виробництва				
Мікроекономічна модель підприємства	8	2	2	4
Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	12	4	4	4
Витрати виробництва	7	2	2	3
Розділ 3. Ринок товару				
Ринок досконалої конкуренції. Монополія	7	2	2	3
Недосконала конкуренція: олігополія та монополістична конкуренція	7	2	2	3
Розділ 4. Ринки факторів виробництва				
Утворення похідного попиту	7	2	2	3
Ринок праці	7	2	2	3
Ринок капіталу. Ринок землі	7	2	2	3
Розділ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи				
Загальна рівновага конкурентних ринків	11	4	4	3
Інституціональні аспекти ринкового господарства	7	2	2	3
<i>Разом</i>	118	34	34	50

1.2. Програма дисципліни

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Предмет дисципліни "Економіка" ("Економічна теорія", "Економікс"). Макро- та мікроекономіка як найважливіші складові сучасної економічної теорії.

Мета та завдання дисципліни.

Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин.

Методологія мікроекономіки: граничний аналіз, моделювання (графічне, аналітичне, табличне), оптимізація й визначення рівноваги тощо. Нормативна і позитивна мікроекономіка.

Тема 2. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага

Попит на товари в умовах досконало конкурентного ринку. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача.

Соціальні ефекти, що ускладнюють зв'язок між індивідуальним та ринковим попитом: ефект "юрби", "сноба", "Ваблена".

Цінові та нецінові детермінанти попиту. Зміна попиту в цілому під впливом нецінових детермінант, її графічна ілюстрація. Особливості взаємовпливу цін взаємопов'язаних товарів.

Концепція цінової еластичності попиту у визначенні міри чутливості споживача до зміни цін на товари. Методичні підходи до обчислення показника еластичності. Взаємозв'язок між ціною та валовим виторгом за різної еластичності. Методика обчислення коефіцієнта еластичності попиту за доходом, параметри його значень для "нормальних" та "неякісних" товарів.

Суть "перехресної" еластичності попиту, методика обчислення відповідного коефіцієнта. Кількісні параметри еластичності для взаємозамінних та взаємодоповнюючих товарів.

Практичне використання концепції "перехресної" еластичності попиту для обґрунтування цінової політики продавців (виробників) взаємопов'язаних товарів.

Суть поняття "пропозиція". Закон пропозиції та його аргументація: ціна як ринковий стимул для виробника; збільшення граничних витрат як стримуючий фактор збільшення обсягу виробництва тощо. Аналітичне, табличне, графічне зображення пропозиції. Зміна обсягу пропозиції. Цінові та нецінові детермінанти пропозиції.

"Методика обчислення рівня цінової еластичності пропозиції. Фактори, що впливають на еластичність пропозиції.

Перехресна еластичність пропозиції та її вплив на стратегію товаровиробника.

Розділ 1. Теорія поведінки споживача

Тема 3. Теорія граничної корисності і поведінка споживача

Поняття потреби, види потреб. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності, як залежність між кількістю одиниць споживаного блага та рівнем корисності, що досягається споживачем.

Процес споживання та динаміка змінної сукупної і граничної корисності. Закон спадної граничної корисності блага, його графічне зображення.

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін. Суть раціонального вибору споживача. Поняття рівноваги споживача.

Тема 4. Ординалістська теорія поведінки споживача

Система переваг споживача та її основні елементи: здатність до ранжування альтернатив; транзитивність переваг; не насиченість благами; субституціональність.

Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Криві байдужості як спеціальний інструмент мікроекономічного аналізу. Карта кривих байдужості.

Гранична норма заміщення благ: суть і методика обчислення. Наслідок динаміки норми у поясненні форми кривих байдужості. Крайні випадки взаємозаміщення і взаємодоповнення благ.

Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна лінія: рівняння і графічна побудова. Визначення нахилу бюджетної лінії та кута внаслідок зміни цін на блага. Вплив зміни доходу споживача на положення бюджетної лінії та на процес споживання.

Два підходи до оптимізації споживчого вибору, їх гранична інтерпретація.

Тема 5. Моделювання поведінки споживача на ринку товарів

Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Графічний аналіз і побудова лінії "дохід-споживання". Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття "нормальних" і "низькоякісних" товарів. Крива Енгеля. Закон Енгеля. Розподіл споживчих витрат за напрямками їх використання.

Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з то-

варів та обох товарів. Побудова лінії "ціна-споживання". Траєкторія зміни споживання внаслідок зниження цін.

Визначення умов моделі, що аналізується: зменшення ціни одного з товарів за незмінних цін на інші товари та незмінного доходу споживача. Неоднозначність впливу на споживчий вибір.

Ефект доходу та ефект заміщення. Парадокс Гіффена. Утворення "надлишку споживача" в результаті перевищення корисності товарів за ціною.

Приріст надлишку споживача як показник зміни його добробуту. Зміна надлишку і втрати в результаті введення податків та дотацій на товари.

Розділ 2. Теорія виробництва

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, економічна організація, найважливіший різновид мікросистем. Мотивація поведінки підприємства. Головні види виборів підприємства: що виробляти (продукція, роботи, послуги), як виробляти (технологія, фактори виробництва), для кого виробляти (ринки, споживачі, ціни). Фактор часу і періоди функціонування підприємства: миттєвий, короткий і тривалий. Поняття оптимального і рівноважного станів підприємства.

Фактори виробництва, їх групування та варіації. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт.

Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до їх визначення. Альтернативні витрати та їх склад. Сукупні, середні та граничні витрати.

Поняття загального (сукупного, валового), середнього та граничного доходу.

Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Різні концепції прибутку. Сукупний, середній та граничний прибуток.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Виробнича функція з одним змінним фактором і її графічне відображення. Феномен "згасання" виробничої функції. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Еластичність виробництва: поняття, методика обчислення показників, діапазон змін. Обґрунтування управлінських рішень щодо згортання виробництва.

Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) – ізокванта. Карта ізоквант. Заміщення факторів виробництва. Еластичність. Доповнюваність, подільність, та інтенсивність використання факторів виробництва.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Постійна (стала), спадку та зростаюча віддача від масштабу. Поняття однорідних та неоднорідних виробничих функцій. Еластичність масштабу та її взаємозв'язок з еластичністю виробництва.

Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску. Лінія однакових витрат – ізокоста. Карта ізокості. Спільний графік однакового продукту і витрат.

Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми в короткому та тривалому періоді.

Тема 8. Витрати виробництва

Часткова варіація факторів виробництва і функція витрат. Постійні та змінні витрати (сукупні та середні). Типовий характер зміни витрат у короткому періоді. Закон неминучого зростання граничних витрат (зниження дохідності).

Ізокванта, пропорційна на ізокліна варіації факторів виробництва та функції витрат. Криві витрат (сукупних і середніх) як такі, що огинають криві короткотермінових витрат. Види кривих тривалих середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в процесі вироблення довготермінової стратегії розвитку.

Розділ 3. Ринок товару

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції. Монополія

Ознаки і умови досконалої конкуренції. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного й сукупного доходу підприємства.

Максимізаційно-мінімізаційні цілі підприємства у короткотерміновому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску. Пропонування фірми у короткотерміновому періоді, його зв'язок з кривими витрат; графік галузевого пропонування. Рівновага фірми та галузі у короткотерміновий період.

Рухомість ринкового попиту і пропонування. Пропонування

фірми в довготерміновому періоді. Крива ринкового пропонування на тривалому інтервалі та її можливі конфігурації (галузі з постійними, зростаючими, спадними витратами та їх комбінації).

Тривала рівновага підприємства, галузі, ринку та механізм її підтримки.

Ознаки чистої монополії. Крива попиту монополіста. Пропонування монополіста та особливості його формування. Визначення монопольної ціни. Цінова дискримінація: поняття, умови, різновиди.

Рівновага фірми-монополіста у довготерміновому періоді. Свідоме створення та підтримування вхідних бар'єрів монополістом. Досягнення та утримання ринкової влади монополістом у тривалому періоді.

Різновиди монополій. Особливості поведінки реальних монополій. Економічні наслідки монополізації галузі, порівняльна оцінка конкурентного та монополістичного ринків, потреба у державному регулюванні монополії, антимонопольна політика.

Тема 10. Недосконала конкуренція: олігополія та монополістична конкуренція

Поняття "олігополія". Характерні ознаки олігополії. Поведінка олігополістів: некооперативна і кооперативна.

Аналіз взаємовідносин двох товаровиробників у статичі. Модель Курно: договірنا і конкурентна рівновага. Інтерпретації дуополії – моделі Бертрana, Еджуорта, Штакельберга. Олігополія з погляду теорії ігор. "Дилема ув'язнених" – приклад некооперативної гри з нульовою сумою.

Аналіз "ламаної" лінії попиту. Негнучкість цін. Формування підприємством політики стабілізації цін і маневрування капітальними витратами.

Інституціональні аспекти утворення та діяльності картельних спілок. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання за олігополії.

Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Характерні риси монополістичної конкуренції.

Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Прибутковість та збитковість підприємства у короткотерміновому періоді. Визначення оптимального обсягу продажу та цінова політика. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.

Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів: діапазон споживчого вибору і втрати вільного часу. Надлишкова виробнича потужність і її наслідки для товаровиробника та суспільства взагалі.

Розділ 4. Ринки факторів виробництва

Тема 11. Утворення похідного попиту. Ринок землі

Попит на товар та попит на фактори виробництва. Ринки факторів виробництва, їх функції в економіці. Споживання факторів виробництва: цілі і обмеження. Граничний, фізичний продукт виробничого ресурсу.

Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку товару на похідний попит. Особливості поведінки підприємства-покупця на монополістичному та олігополістичному ринках факторів виробництва.

Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Функція галузевого похідного попиту. Ціна еластичність попиту на ресурс виробництва. Аналіз залежності між ринком товару та ринком ресурсу щодо обсягів та цін, її графічне зображення.

Монополістичний ринок товару та ринок факторів виробництва. Порівняння похідних попиту за монополії та досконалої конкуренції.

Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника за споживання одного фактору виробництва. Умова довгострокової рівноваги підприємства з урахуванням похідного попиту.

Особливості ринку землі.

Тема 12. Ринок праці

Функції ринків ресурсів в економіці. Споживання виробником факторів виробництва: цілі й обмеження. Попит на ресурси, зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс.

Праця як фактор виробництва, її мобільність. Характеристика досконало конкурентного ринку праці. Граничний вииграш виробника від найманої праці. Формування галузевого та ринкового попиту на працю.

Еластичність пропозиції праці для галузей з різною динамікою витрат на виробництво. Ефекти зміни доходу і заміщення за змін заробітної плати. Криві пропонування праці. Ринкове пропонуван-

ня послуг праці. Диференціація заробітної плати. Рівновага на ринку праці: двосекторна модель.

Попит монополії на працю і монопольна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості.

Монопольна влада продавців праці. Двостороння монополія й визначення реального рівня заробітної плати. Дискримінація на ринках робочої сили. Проблеми еквівалентності праці.

Тема 13. Ринок капіталу

Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Рух капіталу. Поняття позичкового процента. Вплив ставки позичкового процента на короткострокові інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді.

Часова перевага як економічна категорія. Гранична норма часової переваги, її графічна інтерпретація. Міжчасове бюджетне обмеження та міжчасова рівновага заощаджувача. Ефект зміни доходу й заміщення в результаті зміни ставки позичкового процента.

Ринкова ставка позичкового процента, однозначність її для позичальників і кредиторів. Вплив зміни ставки на рівноважний обсяг підприємницьких інвестицій. Ризик в інвестуванні та оцінка надійності вкладень.

Розділ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи

Тема 14. Загальна рівновага конкурентних товарів

Часткова та загальна рівновага. Аналіз загальної рівноваги, його етапи. Ефект зворотного зв'язку. Система рівняння загальної рівноваги за Вальрасом. Закона Вальраса.

Необхідність та вигоди ринкового обміну. Діаграма Еджуорта. Ефективність при обміні. Парето-ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето. Ефективність і справедливість.

Розподіл виробничих ресурсів. Крива виробничих можливостей та ефективність випуску. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Причини обмеженої спроможності ринкового регулювання. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі добробуту.

Тема 15. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Сучасна економічна теорія про права власності як сукупність санкціонованих норм поведінки. Трансформування власності та ринкові процеси.

Поняття про зовнішні ефекти. Негативні та позитивні зовнішні ефекти. Суспільні та приватні витрати (вигоди). Коригуючи податки та субсидії. Теорема Коуза.

Класифікація економічних благ. Забезпечення суспільними благами можливості ринка і держави. Суспільний вибір.

1.3. Зміст лекцій курсу

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки (2 год)

1. Предмет "Мікроекономіка".
2. Методологія мікроекономіки. Альтернативна вартість та граничний аналіз в економіці.
3. Проблема координації і різних економічних системах. Модель кругообігу.

Тема 2. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага (2 год)

1. Попит. Функція попиту.
2. Еластичність попиту.
3. Пропозиція. Функція пропозиції.
4. Методика обчислення рівня цінової еластичності пропозиції.
5. Застосування еластичності в мікроаналізі.
6. Ринкова рівновага.

Розділ 1. Теорія поведінки споживача

Тема 3. Теорія граничної корисності і поведінки споживача (2 год)

1. Поняття: "потреба", "економічні блага", "корисність".
2. Процес споживання та динаміка зміни сукупної і граничної корисності.
3. Обмеження можливостей споживача.
4. Рівновага споживача.

Тема 4. Ординалістська теорія поведінки споживача (2 год)

1. Система переваг споживача та її основні елементи.
2. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій. Крива байдужості.
3. Бюджетне обмеження і можливості споживача.

Тема 5. Моделювання поведінки споживача на ринку товарів (2 год)

1. Оптимум споживача. Еквімаржинальний підхід.
2. Крива Енгеля.
3. Ефект доходу і ефект заміщення.

4. Сукупний надлишок споживачів та формування ринкового попиту на певний товар.

Розділ 2. Мікроекономічна модель підприємства

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства (2 год)

1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин.
2. Виробнича функція.
3. Витрати виробництва. Сукупні, середні та граничні витрати.
4. Поняття загального, середнього та граничного доходу.
5. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника (4 год)

1. Виробнича функція з одним змінним фактором.
2. Виробнича функція з двома змінними факторами. Ізокванта.
3. Постійна, спадна та зростаюча віддача від масштабу.
4. Заміщення факторів виробництва. Ізокоста.
5. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми в короткому та тривалому періодах.

Тема 8. Витрати виробництва (2 год)

1. Часткова варіація факторів виробництва і функція витрат.
2. Типовий характер зміни витрат у короткому періоді.
3. Крива тривалих витрат.
4. Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку.

Розділ 3. Ринок товару

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції. Монополія (2 год)

1. Ознаки і умови досконалої конкуренції.
2. Максимізаційно-мінімізаційні цілі підприємства у короткотерміновому періоді.
3. Ринкова рівновага за умов досконалої конкуренції.
4. Досконала конкуренція і монополія.
5. Максимізація прибутку; коротко- і довгострокова рівновага.
6. Економічні наслідки монополізації галузі. Антимонopolьна політика.

Тема 10. Недосконала конкуренція: олігополія та монополістична конкуренція (2 год)

1. Сутність і характерні риси монополії.
2. Модель дуополії і теорія ігор.
3. Монополістична конкуренція сутність і характерні риси.

4. Прибутковість та збитковість підприємства за монополістичної конкуренції в коротко- і довгостроковому періоді.
5. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів.

Розділ 4. Ринки факторів виробництва

Тема 11. Утворення похідного попиту. Ринок землі (2 год)

1. Ринки факторів виробництва, їх функції і економіці.
2. Пропозиція факторів виробництва.
3. Рівновага на ринку факторів виробництва.
4. Ринок землі.

Тема 12. Ринок праці (2 год)

1. Праця як фактор виробництва. Досконало конкурентний ринок праці.
2. Еластичність пропозиції праці. Обґрунтування вибору робітників щодо праці і відпочинку.
3. Рівновага на ринку праці.
4. Ринок праці за умов різних ринкових структур.

Тема 13. Ринок капіталу (2 год)

1. Структура і роль ринків капіталу.
2. Інвестиційний попит. Міжчасовий вибір фірми.
3. Обґрунтування інвестиційних рішень щодо придбання основних фондів.

Розділ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи.

Тема 14. Загальна рівновага конкурентних ринків (4 год)

1. Часткова та загальна рівновага.
2. Ефективність у виробництві.
3. Ефективність розміщення ресурсів.
4. Економічна теорія добробуту.

Тема 15. Інституціональні аспекти ринкового господарства (4 год)

1. Поняття про зовнішні ефекти. Негативні та позитивні зовнішні ефекти.
2. приватний сектор і зовнішні ефекти. Теорема Куоза–Стіглера.
3. Держава і зовнішні ефекти.
4. Класифікація економічних благ.
5. Забезпечення суспільними благами: можливості ринка і держави.
6. Суспільний вибір.

1.5. Тематика та плани семінарських занять

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки (2 год)

1. Предмет та основні проблеми мікроекономіки.
2. Основні мікроекономічні поняття. Економічні моделі.
3. Вибір і обмеження в економіці.
4. Суб'єкти мікроекономіки. Натурально-речові та монетарні потоки між ними.

Література:

1. *Долан Э., Линдсей Д.Е.* Микроэкономика. – С.-Пб.: Литература плюс, 1994. – Гл. 1–4.
2. *Макконелл К.Р., Брю С.Л.* Экономикс: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т.1. – Гл. 1-3,5.
3. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. *С.М. Будаговської*. – К.: Основи, 1998.
4. *Нуреев Р.М.* Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 1–2.
5. *Піндайк Р., Рубінфельд Д.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 1.
6. *Семюельсон П., Норгауз В.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 1–3.
7. *Ястремський О.І., Гриценко О.Р.* Основи мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. – Розд.1.

Тема 2. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага (2 год)

1. Попит. Функція попиту. Чинники попиту.
2. Пропозиція. Функція пропозиції. Чинники пропозицій.
3. Взаємодія попиту і пропозиції. Механізм встановлення рівноваги. Ринкова динаміка.
4. Еластичність попиту.
5. Зміни рівноважних параметрів під впливом державного регулювання.

Література:

1. *Долан Э., Линдсей Д.Е.* Микроэкономика. – С.-Пб: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 6.
2. *Нуреев Р.М.* Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 3.
3. Мікроекономіка і макроекономіка. Підручник / Під ред. *С.М. Будаговської*. – К.: Основи, 1998. – Ч1. – Гл. 2,3.
4. *Піндайк Р., Рубінфельд Д.* Мікроекономіка – К.: Основи, 1997. – Розд. 6,7.
5. *Семюельсон П., Норгауз В.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 4,5.

6. *Ястремський О.І., Грищенко О.Р.* Основи мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. – Розд.2.

Розділ 1. Теорія поведінки споживача

Тема 3. Теорія граничної корисності і поведінки споживача (2 год)

1. Поняття корисності, її особливості.
2. Функція корисності.
3. Модифікація функції корисності як залежності між кількістю споживаних благ та рівнем корисності за бюджетних обмежень.
4. Оптимальний план споживання домогосподарства .

Література:

1. *Долан Э., Линдсей Д.Е.* Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994 – Гл. 5.

2. *Макконелл К.Р., Брю С.Л.* Экономикс: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т 2. – Гл. 23.

3. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. *С.М. Будаговської*. – К.: Основи.1998. – Ч. 1. – Гл. 4–5.

4. *Нуреев Р.М.* Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 4.

5. *Піндайк Р., Рубінфельд Д.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 3,4.

6. *Семюельсон П., Норгауз В.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 6.

7. *Хайман Д.М.* Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т.1. – Гл. 3–4.

8. *Ястремський О.І., Грищенко О.Р.* Основи мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. – Розд. 3–4.

Розділ 2. Теорія виробництва.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства (2 год)

1. Фірма, як економічний агент.
2. Процес виробництва. Ресурси і випуск.
3. Виробнича функція.
4. Витрати виробництва : економічна суть та показники.
5. Концепції прибутку.

Література:

1. *Долан Э., Линдсей Д.Е.* Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 6.

2. *Коуз Р.* Фирма, рынок и право. – М.: Дело, 1993.

3. *Макконелл К.Р., Брю С.Л.* Экономикс: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 24.

4. Маленво Э. Лекции по микроэкономическому анализу. – М.: Наука, 1985. – Гл. 3.

5. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. С.М. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Гл. 6.

6. Нуреев Р.М. Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 6.

7. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 6,7.

8. Семюельсон П., Норгауз В. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 7,8.

9. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. – М.: Дело, 1993. – Гл. 8.

10. Хайман Д.М. Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 1. – Гл. 6,7.

11. Ястремський О.І., Грищенко О.Р. Основи мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. – Розд. 5.

Тема 7 . Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника (2 год)

1. Правило спадної віддачі змінного фактору виробництва.

2. Виробнича функція з двома змінними факторами. Карти ізоквант.

3. Заміщення факторів виробництва. Ефект масштабу.

4. Виробництво і витрати: мінімізація витрат.

5. Витрати у короткостроковому періоді.

6. Витрати у довгостроковому періоді.

Література:

1. Долан Э., Линдсей Д.Е. Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 6.

2. Коуз Р. Фирма, рынок и право. – М.: Дело, 1993.

3. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 24.

4. Маленво Э. Лекции по микроэкономическому анализ. – М.: Наука, 1985. – Гл. 3.

5. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. С.М. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Гл. 6.

6. Нуреев Р.М. Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 6.

7. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 6,7.

8. Семюельсон П., Норгауз В. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 7,8.

9. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. – М.: Дело, 1993. – Гл. 8.

10. Хайман Д. М. Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 1. – Гл. 6, 7.

11. Ястремський О.І., Гриценко О.Р. Основи мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. Розд. 5.

Тема 8. Витрати виробництва (2 год)

1. Функція витрат. Постійні та змінні витрати.

2. Ізокванта та варіації факторів виробництва.

3. Оптимальні обсяги випуску підприємства. Максимізація прибутку та мінімізація збитків.

Література:

1. Долан Э., Линдсей Д. Е. Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 6.

2. Коуз Р. Фирма, рынок и право. – М.: Дело ЛТД, 1993.

3. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономика: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 24.

4. Маленко Э. Лекции по микроэкономическому анализ. – М.: Наука, 1985. – Гл. 3.

5. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. С.М. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Т. 6.

6. Нуреев Р. М. Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 6.

7. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 6, 7.

8. Семюельсон П., Норгауз В. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 7, 8.

9. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. – М.: Дело 1993. – Гл. 8.

10. Хайман Д. М. Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 1. – Гл. 6, 7.

11. Ястремський О.І., Гриценко О.Р. Основи мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. – Розд. 5.

Розділ 3. Ринок товару та аналіз поведінки фірми на ринку

Тема 9 . Ринок досконалої конкуренції. Монополія (2 год)

1. Структура ринку і умови досконалої конкуренції. .

2. Максимізація прибутку фірми в умовах досконалої конкуренції.

3. Короткострокова рівновага і пропозиція фірми та галузі; надлишок виробника.

4. Недосконала конкуренція і монополія.

5. Попит на продукцію фірми-монополіста і її виручка.
6. Максимізація прибутку: коротко – і довгострокова рівновага.
7. Монопольне ціноутворення; цінова дискримінація.
8. Основи державної конкурентної політики.

Література:

1. Долан Э., Линдсей Д.Е. Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 7.
2. Коуз Р. Фирма, рынок и право. – М.: Дело, 1993.
3. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономика: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 25.
4. Малевно Э. Лекции по микроэкономическому анализу. – М.: Наука, 1985. – Гл. 3.
5. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред С.М. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Гл. 7,8,10.
6. Нуреев Р.М. Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 7.
7. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Мікроекономіка – К.: Основи, 1997. – Розд. 8,9.
8. Семюельсон П., Норгауз В. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 8,9.
9. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. – М.: Дело, 1993. – Гл. 9,10.
10. Хайман Д.М. Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т.1. – Гл. 8,9.
11. Ястремський О.І., Гриценко О.Р. Основи мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. – Розд. 6.

Тема 10. Недосконала конкуренція: олігополія та монополістична конкуренція (2 год)

1. Поведінка олігополістів.
2. Аналіз взаємовідносин двох товаровиробників у статистиці.
3. Інституціональні аспекти утворення та діяльності картельних спілок.
4. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами.
5. Еластичність попиту за монополістичної конкуренції. Прибутковість та збитковість підприємства у короткостроковому періоді.
6. Умова досягнення і підтримання беззбитковості в довгостроковому періоді.
7. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів.

Література:

1. *Долан Э., Линдсей Д.Е.* Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 9.
2. *Макконелл К.Р., Брю С.Л.* Экономика: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 27,28.
3. *Маленко Э.* Лекции по микроэкономическому анализ. – М.: Наука, 1985. – Гл. 3.
4. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. *С.М. Будаговської.* – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. Гл. 7,8,10.
5. *Нуреев Р.М.* Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 8.
6. *Піндайк Р., Рубінфельд Д.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 12,13.
7. *Робинсон Дж.* Экономическая теория несовершенной конкуренции. – М.: Прогресс, 1986.
8. *Семюельсон П., Норгауз В.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 11,12.
9. *Чемберлен Э.* Теория монополистической конкуренции. – М.: Экономика, 1996.
10. *Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р.* Экономика. – М.: Дело, 1993. – Гл. 12.
11. *Хайман Д.М.* Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т.1. – Гл. 11.
12. *Ястремський О.І., Гриценко О.Р.* Основи мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. – Розд. 12.

Розділ 4. Ринки факторів виробництва

Тема 11. Утворення похідного попиту (2 год)

1. Попит на фактор виробництва з боку конкурентної фірми і галузі.
2. Функція галузевого похідного попиту.
3. Функція монопольного похідного попиту, аналітичне та графічне зображення.
4. Умова довгострокової рівноваги підприємства з урахуванням похідного попиту.

Література:

1. *Долан Э., Линдсей Д.Е.* Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 10,18.
2. *Макконелл К.Р., Брю С.Л.* Экономика: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 29,30,38.
3. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. *С.М. Будаговської.* – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Гл. 11.

4. *Нуреев Р.М.* Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 9,10.

5. *Піндайк Р., Рубінфельд Д.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 14.

6. *Робинсон Дж.* Экономическая теория несовершенной конкуренции. – М.: Прогресс, 1986.

7. *Семюельсон П., Норгауз В.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 13,14.

8. *Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р.* Экономика. – М.: Дело, 1993. – Гл. 15–17.

9. *Хайман Д.М.* Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992 – Т.1. – Гл. 13,14.

Тема 12. Ринок праці (2 год)

1. Праця як фактор виробництва. Попит фірми на працю.

2. Індивідуальна пропозиція праці.

3. Попит, пропозиція рівновага на конкурентному ринку праці.

4. Ринки праці з недосконалою конкуренцією.

Література:

1. *Макконелл К.Р., Брю С.Л.* Экономика: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 29,30,38.

2. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. С.М. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Т. 11.

3. *Нуреев Р.М.* Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 9,10.

4. *Піндайк Р., Рубінфельд Д.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 14.

5. *Робинсон Дж.* Экономическая теория несовершенной конкуренции. – М.: Прогресс, 1986.

6. *Семюельсон П., Норгауз В.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 13,14.

7. *Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р.* Экономика. – М.: Дело, 1993. – Гл. 15–17.

8. *Хайман Д.М.* Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т.1. – Гл. 13,14.

Тема 13. Ринок капіталу та ринок землі

1. Капітал інвестиції та між часові рішення в економіці.

2. Пропозиція заощаджень.

3. Конкурентний ринок позичкових коштів.

4. Ринки землі та природних ресурсів.

Література:

1. *Долан Э., Линдсей Д.Е.* Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 11.

2. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономика: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 38.

3. Нуреев Р.М. Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 9,10.

4. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 14.

5. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. С.М. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Гл. 12.

Розділ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи

Тема 14. Загальна рівновага конкурентних ринків. (4 год)

Заняття 1

1. Часткова та загальна рівновага.
2. Необхідність та вигоди ринкового обміну. Діаграма Еджуорта.
3. Загальна рівновага за Перето.

Заняття 2

1. Рівновага виробника на конкурентному ринку факторів виробництва.
2. Причина обмеженої спроможності ринкового регулювання.
3. Економічна теорія добробуту.

Література:

1. Дербін Е., Кілієвич О. Економічна теорія і державний сектор. – К.: Вид-во УАДУ, 1997.

2. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономика: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 2. – Гл. 29,30,38.

3. Маленко Э. Лекции по микроэкономическому анализ. – М.: Наука, 1985. – Гл. 4,5.

4. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. С.М. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Гл. 13.

5. Нуреев Р.М. Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 11.

6. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – Розд. 16.

7. Семюельсон П., Норгауз В. Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – Розд. 17.

8. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. – М.: Дело, 1993. – Гл. 10.

9. Хайман Д.М. Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т. 1. – Гл. 16.

Тема 15. Інституціональні аспекти ринкового господарства

1. Приватні і суспільні витрати і виводи.
2. Проблема зовнішніх ефектів та її вирішення.

3. Держава і зовнішні ефекти.
4. Класифікація економічних благ. Суспільні і приватні блага.
5. Забезпечення громадськими благами: можливості ринку і держави.

Література:

1. Долан Э., Линдсей Д.Е. Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – Гл. 11.
2. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. С.М. Будаговської. – К.: Основи, 1998. – Ч. 1. – Т. 14–16.
3. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Мікроекономіка – К.: Основи, 1997. – Розд. 16,18.
4. Нуреев Р.М. Основы экономической теории. Микроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – Гл. 12.

2. ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПАНУВАННЯ ТА ДОПОВІДІ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ

1. До нової парадигми економічної науки ХХІ століття.
2. Еволюція поглядів на людину економічну.
3. Маржиналізм. Двоїстий характер теорії граничної корисності.
4. Слуцький Е.Е. та його внесок у теорію вибору споживача.
5. Економічне зростання, технічний прогрес, капіталізм, соціалізм та крива трансформації.
6. Давід Рікардо та його принципи порівняльної ефективності.
7. Альфред Маршал і його погляди на ринкову рівновагу.
8. Ринок пшениці України 90-х років.
9. Аналіз поведінки споживача з погляду Вільяма Джевенса.
10. Невизначеність як фундаментальний фактор сучасної науки.
11. Застосування теорії сподіваної корисності: портфельний підхід.
12. Інформація та фірма.
13. Основи економіки страхування.
14. Монополізм в Україні.
15. Модель зрівнялівки та мікроекономічний підхід до аналізу деяких проблем перехідного періоду.
16. Внутрішнє ціноутворення в інтегрованих фірмах.
17. Емпірична оцінка попиту.
18. Теорія ігор та конкуруючі стратегії.

19. Ринки з асиметричною інформацією.
20. Неефективність ринку. Шляхи корекції неспроможності ринку.
21. Виробнича функція для пшениці.
22. Сукупний попит на пшеницю.
23. Датування ціни на пшеницю.
24. Ціновелідерство та негнучкість цін у банківській справі.
25. Взаємозв'язок міжнародних ринків.
26. Ефекти квот на імпорт автомобілів.
27. Втрати і вигоди від спеціальних форм захисту.
28. Криза кредитної та ощадної систем.
29. Держава і зовнішні ефекти – досвід України.
30. Концепція добробуту і економічна політика.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Долан Э., Линдсей Д.Е.* Микроэкономика. – С.-Пб.: СПборкестр: Литература плюс, 1994. – 204 с.
2. *Макконелл К.Р., Брю С.Л.* Экономика: принципы, проблема и политика: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Гл. 32.
3. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник / Під ред. *С.М. Будаговської*. – К.: Основи, 1998. – 710 с.
4. *Нуреев Р.М.* Основы экономической теории. Макроэкономика. – М.: Высшая школа, 1996. – 572 с.
5. *Піндайк Р., Рубінфельд Д.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1997. – 645 с.
6. *Семюельсон П., Норгауз В.* Мікроекономіка. – К.: Основи, 1998. – 678 с.
7. *Ястремський О.І., Грищенко О.Р.* Основы мікроекономіки. – К.: Знання, 1998. – 785 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. *Маленко Э.* Лекции по микроэкономическому анализу. – М.: Наука, 1985. – 348 с.
2. *Робинсон Дж.* Экономическая теория несовершенной конкуренции. – М.: Прогресс, 1986. – 524 с.
3. *Чемберлин Э.* Теория монополистической конкуренции. – М.: Экономика, 1996. – 437 с.
4. *Фишер С., Дорнбуш Р., Лимлензи Р.* Экономика. – М.: Дело, 1993. – 735 с.
5. *Хайман Д.М.* Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2 т. – М.: Финансы и статистика, 1992. – 348 с.